

"חרדיות תל-אביבית": קהילת חב"ד

כמובלעת חברתית פרגמנטרית בתל אביב

מגישים: אסף שחר ורעות שמש

סמינר "עיר, מרחב ויחסים חברתיים" בהנחיית

דר' ניר גזית

שאלת המחקר:

המחקר הנוכחי בוחן את ההתפרסות המרחבית של קהילת בית חב"ד בתל אביב ואת המשמעות האידיאולוגית של דפוסי הפעילות של הקהילה במרחב העירוני החילוני תל אביב. המחקר משלב בין עמידה על התהליכים סוציו-היסטוריים שעיצבו את אורחות חייה המסורתיים של הקהילה לבין ניתוח יחסי הגומלין שמקיימים חברי הקהילה עם סביבת מגוריהם המיידית בתל אביב. דגש מיוחד ניתן לאופן שבו משמרים חסידי חב"ד את אורחות חייהם, תרבותם ויעדיהם וכיצד החיים במרחב עירוני חילוני משפיעים על תהליכי שינוי בקהילה.

שיטת המחקר:

המחקר מתבסס על 3 ראיונות עם חברי הקהילה ו-3 תצפיות באתרי פעילות של הקהילה ובאתרים בסביבת המגורים של הקהילה.

ממצאים עיקריים:

הסביבה החילונית נחוות ככוח המחזק את האמונה הדתית ואת תקפות עקרונות היסוד של הקהילה החרדית. החיים בסביבה העירונית החילונית מדגישים את קיומו של ה"אחר החילוני" לצד אי רתיעה ממנו ואי שפיטה מוסרית שלו. לצד זאת, חברי הקהילה מקיימים מספר פרקטיקות של "החזרה בתשובה" ברצון לשכנע את החברה הסובבת אותם לאמץ את דרכם. מבחינה מרחבית קהילת חב"ד אינה מרוכזת באיזור אחד. תחת זאת הקהילה מתפרסת במרחב החילוני בעיר. הדבר ניכר באזורי המגורים של חברי הקהילה ובפעילותם התרבותית. מבחינה פיזית-גיאוגרפית הקהילה פרוסה במקבצים במרחב- שכונת שינקין, איזור דיזינגוף, רחובות רוטשילד ואחד העם, על כן מובלעת "מקוטעת".

מסקנות:

קהילת חב"ד במרכז תל אביב עונה על מרבית ההגדרות של "מובלעת חברתית" עירונית (urban social enclave) המתועדת בספרות המחקרית. יחד עם זאת, רצונם לקיים ולשמר יחסי גומלין עם החברה ה"מארחת" (charter group) החילונית והרצון לבנות גשרים של קרבה אל הקהילה החילונית, מתבטא בחוסר היבדלות מרחבית. השמירה על דפוסי החיים החרדיים לצד ההשתלבות במרחב החילוני מאפיינת את קהילת חב"ד בתל אביב כ"מובלעת חברתית פרגמנטרית". נדמה כי הרצון הגלוי של חברי הקהילה ליחסי גומלין עם הסביבה אינו עולם בקנה אחד עם תחושות החברה הסובבת אותם אשר לעיתים מתקשה לקבל ולהכיל את תרבותם ופעילותם של חברי הקהילה. סתירה זו משמרת מתח מתמיד בין רצון להתקרבות ורצון להיבדלות בין שתי הקהילות. על רקע זה, המחקר חושף דפוסי יחסים חברתיים-מרחביים בין חרדים וחילונים שונים ממה שתואר עד כה בספרות.